

ставників громадянського суспільства з координації основних стратегічних напрямів розвитку вітчизняної промисловості. Робочим апаратом такої групи міг би стати Інститут економіки промисловості НАН України.

Література

1. Kuznets S. Model ekonomik Growth. — Yale University Press, 1969. — 456 p.
2. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения: изб. труды. — М.: Экономика. — 2002. — 768 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития. — М.: Экономика, 1988. — 324 с.
4. Портер М. Международная конкуренция / пер. с англ. — М.: Международные отношения. — 1993. — 968 с.
5. Ляшенко В.І. Україна ХХІ : неоіндустріальна держава або « крах проекту»? : монографія / В.І.Ляшенко, Є.В. Котов; НАН України, Ін-т економіки промисловості; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. — Київ, 2015. — 196 с.
6. Якубовський М.М. Модернізація економіки промислових регіонів: спроба концептуалізації / М.М. Якубовський, В.І Ляшенко // Вісник економічної науки України, 2016. — № 1(30). — С. 188-195.

УДК 338.242.4: 338.24.01

Іван МАЛИЙ*

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ: РЕТРОСПЕКТИВА ТА НОВІ ВИКЛИКИ

Анотація. Досліджено ретроспективу суперечностей ринкового реформування пострадянської економіки України, подолання яких можливе лише за умов модернізації управління всіма сферами українського суспільства в контексті цивілізаційних цінностей.

Найбільш придатним науково-методологічним інструментарієм для дослідження результативності трансформації постсоціалістичних економік є теорія модернізації суспільства. Згідно цієї теорії ретроспективно розвиток цивілізації характеризується переходом від аграрного до індустріального суспільства, від феодальної до капіталістичної економіки, що заснована на нових прин-

* **МАЛИЙ Іван Йосипович** — д.е.н., професор, завідувач кафедри макроекономіки та державного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, ivanmal-kneu@ukr.net

ципах функціонування: свободи людини та підприємницької діяльності, реалізації егоїстичних інтересів людини завдяки ринковому механізму, раціоналізмі, формуванні середнього класу як базової соціальної основи суспільства. Наявність різних підходів до тлумачення модернізації [1] передбачає розгляд модернізації з одного боку як безперервного прогресу цивілізації (постійне та безперервне покращення якості життя, свободи та гідності людини) в цілому, а з другого — як комплекс політичних, економічних, соціальних та інших змін в окремих країнах. Тобто, модернізація суспільства одночасно охоплює загально цивілізаційний прогрес людства в цілому та модернізацію в окремих країнах, яка може мати і має свої національні особливості та різні форми прояву.

Історія розвитку країн світу характеризується не тільки нерівномірністю економічного розвитку, а й різними національно-культурними особливостями, що й визначають цивілізаційний тренд країни. Можна зробити висновок, що ступінь розвитку економіки кожної країни залежить від організаційних, ресурсних, політико-соціальних, культурних та інтелектуальних її особливостей, а вектор її еволюції на сучасному етапі знаходиться в системі координат прогресу глобалізаційно — цивілізаційних змін.

Після отримання незалежності в 1991 році перед українським суспільством виникла потреба вирішення трьох великих завдань: ствердження інститутів державності, ринкове реформування національної економіки, становлення демократії та громадянського суспільства. Ейфорія від отримання незалежності та пострадянський схоластично-догматичний романтизм населення сформували у політиків поверхневе уявлення про ринкову економіку, демократію та державотворення. Ретроспективний аналіз трансформаційних процесів в Україні дозволяє зробити висновок про те, що їх суть була зведена в основному до «прихватизації» та перерозподілу державного багатства, яка на 25-му році існування незалежності України ще не отримала логічного завершення з усіма її негативними наслідками (корупцією, тіньовою економікою, злочинством, бідністю) [2; 3]. Суспільство попало інституційну пастку: практика реформування економічних та політичних інститутів випереджала її наукове обґрунтування та інформаційну просвітницьку діяльність, а відсутність цільової політики та очікуваних результатів перетворили процес здійснення реформ як самоціль та спосіб існування суспільства.

Переосмислюючи з точки зору теорії модернізації ретроспективу реформування українського суспільства можна прийти до

висновку, що в Україні до революції гідності (2014 р.) не відбувалося культурної, соціальної та політичної (з точки зору ідентифікації інститутів державності та національної безпеки) модернізацій, а економічна модернізація започаткована лише в частині зміни форм власності, формування правового поля свободи підприємницької діяльності. Необхідно уточнити, що культурна модернізація передбачає розвиток індивідуалізму на основі а економічної свободи, щастя, гуманізму та задоволення від життя; політична — створення середовища реальної участі громадян у прийнятті рішень на державному та муніципальному рівнях; соціальна — формування відкритого громадянського суспільства на основі верховенства права та демократії; економічна — підвищення ефективності економіки та суспільного добробуту, захист прав власності та соціально-незахищеного населення. В контексті типології модернізму [4; 5] в Україні відбувається екзогенна-ендогенна модернізація, яка зводилася ще донедавна лише до імітації реформ на основі копіювання запозичених в інших країнах форм і методів облаштування суспільства. Аналіз показує, що модернізація країн Заходу пройшла в період XVI — XX ст. була обумовлена розвитком філософії моралі, класичної політичної економії, промислової революції, політичної та економічної свободи людини, демократії та капіталістичного підприємництва, завдяки чому й були сформовані базові культурні та соціально-економічні цінності сучасних розвинутих країн.

Важливо визнати, що за останні два роки після Революції гідності (2014-2016) катастрофічне загострення політичних, економічних та соціальних суперечностей призвело до необхідності розгортання дійсної модернізації українського суспільства. Аналіз сутності здійснюваних Президентом, Верховною Радою та Урядом України реформ у всіх сферах функціонування українського суспільства дозволяє припустити, що в Україні дійсно розпочато модернізацію суспільства, а Революцію гідності в Україні можна порівняти з революціями у Нідерландах (1580 р.), англійською революцією 1642 року та французькою революцією 1789 р., які відкрили шлях в цих країнах для модернізації суспільства. Якраз в цей період відбувається великий процес Реформації, еволюційний процес розповсюдження кальвінізму, лютеранства та протестантства, які сприяли формуванню нової моралі: достоїнства та гідності людини, бережливості та заощадливості, усвідомленої свободи дій а не анархії, ініціативності та духу капіталістичного підприємництва. Протестанська етика по Максу Веберу, теорія суспільного договору та державного суверенітету Т.Гобса

та філософія моралі Джона Локка епохи Просвітництва виконали свою просвітницьку місію у розумінні значимості розуму, волі, здібностей людини та держави щодо прогресу суспільства.

Широке розповсюдження в першу чергу в Англії та США вчення Джона Локка про доброчесність, про пошук щастя та уникнення страждань, про злочини проти суспільства та особистості, та його політичні ідеї щодо природного права на приватну власність, трактування права свободи як заперечення будь-якої особистої залежності людини, теорії суспільного договору, розподілу влади на законодавчу, виконавчу та федеративну, трактування держави як гаранта природного права людини на життя свободу та майно, теорії конституціоналізму сприяли науковому усвідомленню населення цих країн відповідних демократичних цивілізаційних цінностей, тим самим забезпечило еволюційність, моральність, стабільність та прогресивність капіталістичного підприємництва.

Україна, як і інші пострадянські країни, пережила в 1917 році революцію, яка на 70 років відкинула та законсервувала їх розвиток на узбіччі цивілізації. В пострадянських країнах за цей час населенню примусово нав'язувалася «радянська модернізація» з її комуністичною ідеологією, тоталітарним режимом, обмеженням політичної та економічної свободи, рабською психологією. Подолання радянської спадщини, яке розтяглося в Україні на чверть століття, стала ї ще залишається важливим чинником низької результативності ринкового реформування економіки. Революція гідності та російська воєнна агресія на Донбасі стали доленосним поворотним історичним моментом в ідентифікації державних політичних та владних інститутів України щодо захисту територіальної цілісності, а загострення соціально-економічних суперечностей, тінізації та корупція, що перетворились у внутрішню загрозу національній безпеці України, сформували органічно-необхідну передумову проведення модернізації.

До факторів, що вплинули на деформацію та деструктивність трансформаційних процесів в Україні за період новітньої історії, необхідно віднести недооцінку політиками ролі наукового знання з теорії еволюційності суспільного прогресу та інституційної специфіки транзитивних економік; ігнорування всебічного публічного обговорення постійно змінюваних правил господарювання, відсутність науково-розумової переконливості в українських політиків і «бізнесменів» логіки та принципів становлення та функціонування держави, капіталістичного підприємництва та його соціальної відповідальності, а також деформоване усвідомлення

цивілізованості громадянського суспільства. Українське суспільство морально і духовно не було і на сьогодні залишається невідготовленим до сприйняття цінностей державного суверенітету Т.Гобса, демократії та природного права приватної власності Д.Локка, що й стало, на наш погляд, передумовою ствердження в українському суспільстві «війни всіх проти всіх», лихварства, корупції, соціального та правового нігілізму, майнової розбещеності та олігархізації, низької довіри громадян один до одного та до державних та фінансових інститутів, апатії, злиденності та агресії. Досягнення результативності модернізації управління економікою України можливе лише за умови синхронної взаємодії формування у всіх без виключення членів суспільства наукових переконань щодо дотримання у своїй поведінці принципів та цінностей філософії Т.Гобса та Д.Локка та проведення адекватної цим принципам гуманітарної, соціальної та економічної політики держави. По своїй суті, мова йде про проведення еволюційно керованої культурної революції.

Ще одним важливим викликом для успішної модернізації управління економікою є проведення реальної модернізації політичної системи, що передбачає не маніпуляцію реформ в політичній сфері а дійсну реалізацію теорій суспільного договору та державного суверенітету, обґрунтованих 400 років тому англійськими філософами Т.Гобсом, Ж.Ж Руссо. Для сьогоденної української державності є вкрай актуальним положення про те, що умовою ствердження держави як гаранта безпеки громадян є усвідомлена відмова кожного громадянина від частки своєї свободи та необмеженого права на все і передачі їх державі, а представники держави, в нашому розумінні представники законодавчої, виконавчої та судової влад, повинні стати не тільки взірцем а й реалізовувати принципи справедливого та несправедливого, чесного та безчесного, мого та твого. Громадянська ідентифікація інститутів державності України є визначальним чинником модернізації економіки та українського суспільства в цілому.

Література

1. Головка В.В. Модернізації теорії//Енциклопедія історії України: у 10 т./ редкол. В.А.Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України.-К.: Наук.думка, 2010. — Т.7: Мл –О.- С.18
2. Малий І.І. Інституціональні фактори викривлення приватизації в Україні / І. Й. Малий // Вчені записки : наук. зб. / Київ. нац. екон. ун-т ; [редкол.: В. С. Савчук (відп. ред.) та ін.]. — Київ : КНЕУ, 1998. —

Вип. 1. — С. 72–79. Теорія розподілу суспільного продукту : монографія / І. Й. Малий ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т. — Київ : КНЕУ, 2000. — 248 с.

3. *Малий І.Й.* Розподіл багатства: криза теорії ринкового фундаменталізму / І. Й. Малий // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т, НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин ; [редкол.: О. П. Степанов (відп. ред.) та ін.]. — Київ : КНЕУ, 2001. — Вип. 5 / [відп. за вип. Н. М. Євдокимова]. — С. 48–58.

4. *Eisenstadt S.N.* Tradizion, Chanse, and Modernity. —N.Y.,1973. — P.151.

5. *Галечян А.М.* Политическая элита как субъект модернизации современной России. Авторефер. Дис. ...канд.полит.н.- М.,2008.

УДК 351/354

Ірина МОЙСЕЄНКО*
Ірина РЕВАК*

ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто чинники, особливості й умови, які визначають соціальну орієнтацію економіки та запропоновано теоретико-методологічні основи вдосконалення механізму державного регулювання соціалізації економіки.

Загострення глобальних проблем, ескалація геополітичних і національних воєнних конфліктів актуалізує перегляд теоретико-методологічних основ стратегії забезпечення економічної безпеки держави на основі соціалізації економіки. Економічні ризики для людини істотно посилюються як у національному, так і в глобальному вимірі, а соціальні імперативи стають критерієм ефективності державної економічної політики.

Актуальність теми дослідження визначає:

- необхідність використання міждисциплінарного підходу, який охоплює теоретико-методологічні засади функціонування економічної підсистеми, безпекознавства, соціології, культурології,

* **МОЙСЕЄНКО Ірина Павлівна** — д.е.н., професор кафедри фінансів та обліку Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів, Україна, iruna_m2015@ukr.net

* **РЕВАК Ірина Олександрівна** — к.е.н., доцент, завідувач кафедри соціальних дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, м.Львів, Україна, irarevak@gmail.com